

LLETRES

Poesia "Dialectal" italiana. Segona entrega

Jordi Domènech

La confusió a Itàlia sobre què vol dir dialectal és tan gran que els dos autors d'avui, que escriuen en dos sistemes que cap lingüista decent dubtaria a qualificar de llengües de ple dret, el friülès (Zannier) i el sard (De Logu), apareixen sempre amb la qualificació de "dialectals". Cal no ser innocents i témer que es tracta d'una confusió perfectament calculada pel sistema predominant, cultural i/o polític, per intentar ficar-ho tot en un mateix sac, rebaixant-ho a una cultura de segona. Potser un dia s'adonaran (els de la "lingua") que aquesta pressió se'ls ha girat en contra i ha ajudat a crear la brillant expansió actual de la poesia perifèrica a Itàlia, sorgida, entre altres raons, possiblement per sortir d'un cert academicisme (encara que vestit, sovint, de novetat).

LUCIANO ZANNIER Viu a Spilimberc. És un dels principals teòrics sobre poesia "dialectal" italiana: en són exemples els lúcids estudis "Il rosa del tramonto" i "Poetiche dialettali". Obra en friülès: "Pale Maûer", "Pale da la Gialine" i "Pale dal Noglâr". En català hi ha una plaquette "Conversa al Caffè Pedrocchi", compartida amb el poeta vènet Cesare Ruffato.

INNASSIU DELOGU O IGNAZIO DELOGU Va néixer a l'Alguer l'any 1928. Viu a Sàsser. Catedràtic de llengua catalana i espanyola. Va lluitar per la caiguda del franquisme. De la seva producció italiana hi ha traduït el llibre "Improbabile viola" i al plaquette "Elegia corporale".

Aquest estudi ha estat publicat, per primera vegada, a www.BarcelonaReview.com

VEIG fonts esbarzers horts closes pujades
artigues graves canals feixes cellers

veig castlans podadors garbelladors
trepitjadors fusters capatassos pastors
gaiters capellans cambres

veig corbs degans desnerits petits pagans
esquirols guenyos alemanys esquilats i guerrers

mal llamp em mati només veig un belluguet només veig
treballs sovint la mort

'O VIÓT *agarines baràz centes clèves*
fràtes gléries ròes ròncs zelârs

b'viót ciastelâns cimadôrs crivelârs
foladûars maramgóns mistris pastôrs
pividôrs prédís scalcs

b'viót crovâz deâns micuî pitins pagâns
schiràz sguerzis todèscs tosâz e uères

fòlc mi trai no viót che un cacit b'viót sùal
fadiis dispès 'e muâr

LUCIANO ZANNIER

Luciano Zannier (dreta) i Jordi Domènech a Vila Santina

Innassiu
De Logu

fàbrica de mort el teu inici de segle per això tu ets amb mi
generosa de cor no vols canalla a les processons només
dones d'homes esvanits t'esmento un petit cosac uns
silencis que parlen al meu cor arronses les espatlles no
es tracta pas d'això

*fràbiche de muàrt'n tiò inizi sècul par chèst cun me tu sês
largie di cûr no tu vuelis canae'ntés prucisions sùal
femines d'uming smamîz 'e ti dis d'un cosac pitinin di
cidinaminz ca favelin al gnò cûr tu strenzis les espales 'e no
son pròpit câs*

LUCIANO ZANNIER

USINI SANT USINI BORRATXO

Usini sant Usini borratxo
els carrers sòn de fang
amb pedres de suor.
Billia s'està al llindar
amb un falçó a la mà.
Aquest vespre torna Totoi
el miner de Canaglia.
Una cornada ha mort
el fill del ferrer.
Dels ganxos de l'escorxador
fa tres dies que en penja
el bou Carabella.
Plora Maria Marchesi
que ha fugit del bordell.

*Usini santu Usini imbreagone / sas carreras son de ludu / cun
pedras de suore. / Billia es frimmu in su giannile / cun d'una istra-
le in manu. / Istasero torna Totoi / su minadore dae Canaglia. /
Un'incorrada ha mosthu / su fizzly 'e su frailarzu. / A soa ganzos de
masellu / tres dies est'appiccadu / su 'oe Carabella. / Pianghet
Maria Marchesi / fuida dae su burdellu.*

TERRA MEVA

Amb l'ull de l'ovella
et miro amb l'ull
blanc i viola de l'ovella
amb l'ull blanc i cec
de l'ovella a l'ull
cec de l'ovella hi
planto una alzina un
coscoll i una morera
en aquell ull hi planto
una flor de lliri groc
com la llimona verda com
l'herba que creix a la primavera.
Amb l'ull de l'ovella et
miro i amb l'ull de l'astor
de la guineu i del senglar
i de la mostela
amb l'ull de la font
obert dia i nit amb l'ull
de la rosada que es tanca
quan ve el matí
i l'herba neix muda
amb la boca tancada d'aquelles
pedres serrades com dents
cobertes de pols i de calç.
Amb l'ull de cada pedra
de cada flor i de cada animal
i de totes les coses que hi ha
dins l'ull de l'ovella
et miro terra meva
per estimar-te i cantar
una cançó de bressol.

*Cun s'uju de s'arveghe / t'abbaido cun s'uju /
biancu e biaittu de s'arveghe / cun s'uju biancu e
zegu / de s'arveghe in s'uju / zegu de s'arveghe bi
/ pianto un cheru unu / elighe e una morighessa /
bi pianto in cudd'uju / unu fiore 'e lizzu grogu / che
limone bisde comente / s'erva chi creschede in
beranu. / Cun s'uju de s'arveghe ti / miro e cun
s'uju 'e s'astore / de su grodde e de sirvone / e de
sa tana 'e muru / cun s'uju de sa fontana / abesthu
die e notte cun s'uju / 'e su lentore chi serrada / a
parte 'e manzanu / ei s'erva naschende muda / a
buca serrada dae cuddas / pedras istrintas che
dentes / covacadas de piubare e calchina. / Cun
s'uju de ogni pedra / de ogni fiore e de ogni ani-
male / e de ogni atera cosa ch'istada / in s'uju 'e
s'arveghe / t'abbaido terra meva / pro t'istimare e
cantare / unu cantu 'e anninnia.*

LLETRES

Humanisme i tecnologia

Ximo Espinós
Universitat d'Alacant

Al llibre *Joan Fuster: converses filosòfiques* de Júlia Blasco, premi octubre d'assaig 2001, trobem un Fuster més en samarreta que mai, més pròxim i afectuós, també. Al calor de les converses manteses entre els anys 1979 i 1981 amb l'autora i el seu germà, el filòsof valencià Josep Lluís Blasco, recentment mort, Fuster enraona sobre els temes filosòfics que vertebraven la seua obra. Un dels més recurrents és la dicotomia humanisme-tecnologia. Fuster, per rebel·lió contra el context reaccionari de la filosofia acadèmica de postguerra i pel seu esperit pragmàtic d'arrel pobletana, es decanta per un racionalisme generós, d'inspiració il·lustrada, que en aquells temps de mistificacions doctrinàries ja li anava bé. La ciència, i el seu correlat, la tecnologia, són una de les coses per la qual l'entrevistat mostra un major entusiasme. Una de les parts més interessants del llibre és, precisament, la contraposició d'opinions que sobre aquest punt mantenen filòsof i assagista. A mi em sembla que les seues postures representen, en certa manera, la modernitat i la seua crisi. Tot simplificant, podríem dir que Fuster, més optimista o confiat en la raó moderna, valora els avantatges pràctics de la tecnologia -domèstics, sanitaris- i pensa que sí, que és possible la conciliació entre humanisme i tecnologia, si se la sap controlar segons els principis de la moral humanística. Josep Lluís Blasco, pertanyent ja a una generació posterior, introductor de la filosofia analítica a la Universitat de València, es mostra més escèptic,

més radical en les seues crítiques a les derivacions perverses del pensament tecnocientífic. En un moment donat, li diu Fuster: "L'humanisme és sempre tradicional. Sempre és la defensa d'un valor que s'acaben", i es pregunta si la renúncia a la tradició humanística europea no serà una "claudicació davant la civilització americana".

És aquesta una qüestió que, dissortadament, està de plena i tràgica actualitat. L'atac d'Estats Units a Iraq al marge de la legalitat internacional, manifesta la vessant més perillosa de la tecnologia. Els *tomahawk* que han començat la matança, els mortífers avions de combat, les "bombes intel·ligents" manifesten ben a les clares com la tecnologia és, també, l'atribut del poder. No ens enganyem. Aquesta és, una vegada més, una guerra d'expansió territorial i econòmica. El petroli n'és l'objectiu. Entre

Hitler i Bush, l'única diferència és la major sofisticació tècnica. Però tots dos emprengueren campanyes imperialistes vulnerant el dret internacional, i basats en la superioritat de la seua maquinària de guerra. Pretenen que la ONU, per tal que no perda del tot la seua ja escassa credibilitat, participe en la reconstrucció. Però els nordamericans exigiran el seu botí. I el tindran. On queda, doncs, l'humanisme de la "vella Europa", l'humanisme que en la seua vessant liberal, donà lloc a les democràcies modernes, als principis del dret internacional? On resta, davant de la victòria de l'imperi immoral de la força, del totalitarisme neofeixista dels Estats Units i els seus patètics comparses? Humanisme o tecnologia?

